Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
Yayın No. 1449
İSAM Yayınları 266
İlmî Araştırmalar Dizisi 107
© Her hakkı mahfuzdur.

AVRUPA-yı OSMÂNÎ: Balkan Şehirleri

Machiel Kiel

editör Tahsin Özcan

TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM)
tarafından yayına hazırlanmıştır.
İcadiye-Bağlarbaşı Cad. 38 Üsküdar/İstanbul
Tel. 0216. 474 08 50
www.isam.org.tr yayin@isam.org.tr
© Her hakkı mahfuzdur.

Yayın hazırlık Mustafa Demiray, Rabia Aydın, Arzu Güldöşüren
İmla İnayet Bebek
Bibliyografya Abdülkadir Şenel, İsmail Özbilgin
Görsel hazırlık K. Yusuf Ünal
Harita Emre Duman
Dizin Sibel Çavuşoğlu, Mustafa Demiray
Tasarım Ender Boztürk (iç), Hasan Hüseyin Can (kapak)

Bu eser
TDV İslam Araştırmaları Merkezi'nin (İSAM)
İkinci Klasik Dönem Projesi
kapsamında yayınlanmıştır.

Bu kitap
İSAM Yönetim Kurulu'nun 27.12.2024 tarihli
ve 2024/11 sayılı kararıyla basılmıştır.

Birinci Basım: Aralık 2024
ISBN 978-625-428-662-9

Basım, Yayın ve Dağıtım
TDV Yayın Matbaacılık ve Tic. İşl.
Ostim OSB Mahallesi, 1256 Cadde, No: 11
Yenimahalle/Ankara
Tel. 0312. 354 91 31 Faks. 0312. 354 91 32
bilgi@tdv.com.tr
Sertifika No. 48058

© Bu kitapta yayınlanan ve kaynağı zikredilmemiş bütün görseller
Netherlands Institute in Turkey (Hollanda Araştırma Enstitüsü)
Machiel Kiel Fotoğraf Arşivi'nden alınmıştır.

Kiel, Machiel

Avrupa-yı Osmânî: Balkan şehirleri / Machiel Kiel ; ed. Tahsin Özcan. İstanbul ; Ankara : İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) ; Türkiye Diyanet Vakfı, 2024.
1182 s. ; 27 cm ; harita ; resim ; tablo (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ; 1449. İSAM Yayınları; 266. İlmî Araştırmalar Dizisi; 107)
Dizin ve kaynakça var.
ISBN 978-625-428-662-9

TAKDİM

Son yıllarda yerel ve bölgesel çalışmaların önemine dair artan bir farkındalıkla zenginleşip derinleşen sosyal ve beşerî bilimlerdeki araştırmalar, bir coğrafyanın sadece geçmişini anlamanın ötesine geçerek günümüz dünyasının sosyal, kültürel ve politik dinamiklerini kavramanın bir anahtarı haline gelmiştir. Osmanlı tarihçiliği açısından bakıldığında ise Balkanlar gibi tarih boyunca stratejik önemiyle öne çıkan bir bölgenin çok yönlü bir yaklaşımla ele alınması, bu coğrafyanın çok katmanlı tarihsel yapısını anlamak için büyük bir fırsat sunmaktadır.

Osmanlı Devleti'nin yaklaşık altı asır boyunca hâkimiyet kurduğu Rumeli ve Balkanlar, tarih boyunca farklı uygarlıkların kesiştiği bir coğrafya, kültürel etkileşimlerin merkezi ve etnik çeşitliliğin odak noktası olarak öne çıkmıştır. Ancak bu bölgeye dair yapılan çalışmaların birçoğu ya Batı merkezli bir perspektifle sınırlı kalmış ya da yerel odaklı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Balkan coğrafyasının sosyal, ekonomik ve kültürel dinamiklerini kavrayabilmek için yeni perspektiflere ihtiyaç duyulmaktadır.

İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) tarafından yayınlanan *Avrupa-yı Osmânî: Balkan Şehirleri* adlı bu eser, böyle bir ihtiyacın ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Prof. Dr. Machiel Kiel'in *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'ne (*DİA*) 1991-2016 yılları arasında yazdığı 126 madde ve bir madde bölümünün derlenmesiyle oluşan, Osmanlı döneminde Balkan şehirlerinin sosyal, kültürel ve mimari dokusunu ele alan bu yazılar, yerleşim yerlerinin tarihî kimliklerinden günümüze ulaşan izlerine kadar geniş bir yelpazede kıymetli bilgiler sunmaktadır.

Osmanlı tarihçiliğinde Balkan coğrafyasına dair çalışmalarıyla tanınan Machiel Kiel'in on yıllara yayılan saha çalışmaları, arşiv araştırmaları ve kişisel gözlemlerini dercettiği maddeler bu eserde bütüncül bir şekilde gözden geçirilerek bir araya getirilmiştir. Her satırı bir tarihçinin sabrı ve araştırma tutkusuyla kaleme alınan bu

yazılar, okuyucuya derinlemesine bir tarihsel analiz sunarken aynı zamanda zengin görsel içerikleriyle de geçmişin kapılarını aralamaktadır.

Kiel'in *DİA* için dönemin kısıtlı iletişim imkânlarına rağmen büyük bir titizlikle ve cesurca kaleme aldığı bu yazılar İSAM'da oluşturulan bir heyetin ve yayın ekibinin özenli çalışmalarıyla kitaplaştırılmıştır. Kiel'in orijinal metinleri hassasiyetle incelenmiş, çeviriler gözden geçirilmiş, eksik kalan veya daha önce yayınlanmayan bilgiler metne dahil edilmiştir. Ayrıca, tarihî yerleşim yerleri ve yapılar hakkında okuyucuya genel bir çerçeve sunmak amacıyla kimlik kartları eklenmiş, metinler güncel ve tarihî haritalarla ve görsellerle desteklenmiştir. Eserin yayına hazırlanmasında emeği geçen yayın editörü Prof. Dr. Tahsin Özcan'a ve tüm akademisyenlere, İSAM yayın ekibine en içten teşekkürlerimizi sunarız. Ayrıca kitapta yer alan Machiel Kiel'in bizzat çektiği fotoğrafların kullanılmasına izin veren ve bu süreçte yardımlarını esirgemeyen saygıdeğer Prof. Dr. Hedda Reindl-Kiel Hanım'a ve fotoğrafların teminin-de aracılık eden Hollanda Araştırma Enstitüsü'ne (NIT) minnet ve teşekkürlerimizi sunarız. Machiel Kiel, yalnızca akademik bir metin ortaya koymakla kalmamış, aynı zamanda okuyuculara Osmanlı döneminin Balkan şehirlerinde âdeta bir yolculuk vaat etmiştir. Bugün artık var olmayan pek çok yapıyı yazılı ve görsel belgeyle gözler önüne seren bu metinler, geçmiş ile bugün arasında anlamlı bir bağ kurmayı başarmaktadır. Eser, yalnızca tarihçiler için değil, diğer disiplinlerden araştırmacılar için de önemli bir başvuru kaynağı olacaktır.

Tarihin bu eşsiz hikâyesini bir kitap formunda sizlere sunmanın mutluluğunu paylaşmak dileğiyle…

Prof. Dr. Murteza Bedir
İSAM Başkanı

İÇİNDEKİLER

Takdim 5
Kısaltmalar 11
Yayına Hazırlık Notları 15
Teşekkür 23
Osmanlı Balkan Mirasının İzinde Bir Ömür: Machiel Kiel 27

ARNAVUTLUK 45
Avlonya 49
Draç 57 • Ergirikasrı 65
Görice 69 • İlbasan 77 • İşkodra 83 • Kruya 91
Leş 99 • Tepedelen 105
Tiran 109

BOSNA-HERSEK 119
Koniçe 121
Livno 127 • Maglay 135
Nevesin 143 • Poçitel 147 • Travnik 153
Trebinye 161 • Tuzla 165
Ustulçe 173

BULGARİSTAN 181
Balçık **187**
Belgradcık **195** • Berkofça **201**
Darıdere **205** • Deliorman **211** • Dupniçe **221**
Eskicuma **227** • Filibe **233** • Hacıoğlupazarcığı **245** • Hezargrad **253**
İhtiman **263** • İslimye **269** • İvraca **273** • İzlâdi **281** • Karinâbâd **287**
Karlova **293** • Kazanlık **299** • Kırcaali **307** • Köstendil **317** • Lofça **327**
Nevrekop **333** • Niğbolu **339** • Osmanpazarı **347** • Plevne **353** • Pravadi **361**
Rahova **369** • Rusçuk **375** • Samakov **387** • Selvi **397** • Silistre **401**
Şumnu **411** • Tatarpazarcığı **423** • Tırnova **431**
Varna **443** • Vidin **455** • Yanbolu **469**
Yenice-i Zağra **479** • Yenipazar **485**
Ziştova **491**

KARADAĞ 501
Podgorica **503** • Taşlıca **509**

KOSOVA 519
İpek **523**
Priştine **529** • Prizren **539**

KUZEY MAKEDONYA 551
Debre **553**
Doyran **559** • Eğridere Palankası **567**
Gevgili **577** • İştip **583** • Kırçova **589**
Köprülü **593** • Kumanova **603** • Pirlepe **609**
Tikveş **623** • Ustrumca **633**
Valandova **643**

SIRBİSTAN 651
İvranye **653**
Leskofça **661** • Niş **669**
Öziçe **677** • Semendire **685**
Şehirköy **697** • Valyeva **703**

YUNANİSTAN 709
Alasonya 717
Atina 727 • Ayamavra 741
Aydonat 747 • Badracık 753 • Balyabadra 757
Benefşe 763 • Demirhisar 769 • Dimetoka 775 • Eğriboz 791
Esedâbâd 801 • Ferecik 805 • Florina 815 • Gördüs 821 • Gümülcine 831
İnebahtı 839 • İskeçe 847 • İstefe 855 • İzdin 863 • Karaferye 867 • Karlı-ili 877
Kavala 889 • Kesriye 897 • Koron 903 • Livadya 907 • Mezistre 913
Midilli 919 • Modon 933 • Mora 941 • Rodos 959 • Selanik 971
Tesalya 997 • Tırhala 1011 • Tırnova 1021 • Tripoliçe 1025
Velestin 1031 • Vodina 1037 • Yanya 1047
Yenice-i Karasu 1061 • Yenice-i Vardar 1071
Yenişehir 1081

MÜTEFERRİK 1091
Aljamiado 1093
Cuma 1097 • Lüleburgaz 1103
Sarı Saltuk 1109

Dizin 1119